

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง*

GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, SRILANCHANG CAMPUS

ชิษณพงศ์ ศรีจันทร์¹, บัญชา ธรรมบุตร², ประดิษฐ์ ศรีโนนยาง³ และ พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา⁴

Chissanapong Sonchan¹, Bancha Thammabut², Pradit Srinonyang³ and Phramaha Ahipong Khamhongsa⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Chissanapong.so@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง การวิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต รวม 366 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ในระดับมาก โดยความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนาได้นำเสนอในรูปแบบ "DIGITAL DHARMA Model" ซึ่งประกอบด้วย การบูรณาการดิจิทัล, การพัฒนาแบบองค์รวม, การเรียนรู้เชิงรุกตามหลักพุทธ

* Received 21 November 2024; Revised 4 December 2024; Accepted 25 December 2024

ธรรม (Active Learning with Buddhist Principles), การประเมินผลแบบสะท้อนคิด, การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ และการเรียนรู้พุทธธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, รูปแบบการจัดการเรียนการสอนดิจิทัลธรรมะ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the current conditions, problems, and obstacles of teaching and learning management, 2) analyze factors affecting teaching and learning efficiency, and 3) propose guidelines for developing teaching and learning management at Mahamakut Buddhist University Sri Lan Chang Campus. This study employed a mixed-methods research design. The sample consisted of 366 administrators, lecturers, students, and graduate employers. Research instruments included questionnaires and semi-structured interviews. Data were analyzed using basic statistics and content analysis.

The findings revealed that: 1) The current conditions of curriculum and teaching management were at a high level, particularly in information technology usage, 2) Learning media and resources were at a high level, with internet speed scoring highest, and measurement and evaluation were at a high level, 3) Development guidelines were presented in the "DIGITAL DHARMA Model" comprising Digital Integration, Holistic Development, Active Learning with Buddhist Principles, Reflective Assessment, Mindful Technology Usage, and Authentic Buddhist Learning.

Keywords: Teaching and learning management development, Mahamakut Buddhist University, DIGITAL DHARMA Model

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต Johnson (2022) ได้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาในยุคปัจจุบันต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต อาทิ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยี และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับ Anderson (2023) ที่กล่าวว่าสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้เรียนยุคใหม่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ (พระมหาสมชาย สิริจนโท, 2565) การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีเอกลักษณ์เฉพาะในการผสมผสานองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ดังที่ Thompson (2023) ได้เสนอแนะว่า การจัดการศึกษาในสถาบันที่มีรากฐานทางศาสนาต้องสามารถรักษาสสมดุลระหว่างการอนุรักษ์คุณค่าดั้งเดิมและการพัฒนาให้ทันสมัย

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้เร่งให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างฉับพลัน Williams (2023) ระบุว่า สถาบันการศึกษาทั่วโลกต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์และการผสมผสาน (Hybrid Learning) ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะของผู้สอน และการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม Brown (2023) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาทางศาสนา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ชัดเจน 2) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ 4) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (2564) ที่พบว่า การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ Martinez (2023) ได้เสนอกรอบแนวคิดในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนา

หลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 3) การพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Garcia (2022) ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2565) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสมรรถนะของผู้สอน และการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2564) ที่เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ควบคู่ไปกับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ในด้านหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และการพัฒนาอาจารย์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ที่เหมาะสมกับบริบทและอัตลักษณ์ของสถาบัน โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ และสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ตามแนวคิดของ Creswell and Clark (2021) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบสำรวจตามลำดับ (Sequential Exploratory Design) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 5 รูป/คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 45 รูป/คน นักศึกษาปัจจุบันในทุกระดับการศึกษาและทุกคณะ จำนวน 560 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 120 หน่วยงาน รวมทั้งสิ้น 730 รูป/คน/หน่วยงาน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 366 รูป/คน/หน่วยงาน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำ จำนวน 40 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 2 ปี มีภาระงานสอนในปีการศึกษาปัจจุบัน และเป็นตัวแทนจากทุกสาขาวิชาที่เปิดสอน นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 234 รูป/คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เริ่มจากการแบ่งตามคณะและชั้นปีด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากตามสัดส่วนที่คำนวณได้จากสูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 92 หน่วยงาน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามประเภทหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา และหน่วยงานเอกชน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรแต่ละประเภท

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน ประกอบด้วยผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่ รองอธิการบดี ผู้ช่วยอธิการบดี ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ และผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเนื่องจากเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อาจารย์ประจำ จำนวน 10 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีประสบการณ์สอนไม่น้อยกว่า 5 ปี มีตำแหน่งทางวิชาการหรือผลงานทางวิชาการที่โดดเด่น และมีประสบการณ์ด้านการบริหารหรือพัฒนาหลักสูตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ด้านการพัฒนา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินหลักสูตรหรือ ประกันคุณภาพการศึกษา และมีผลงานวิชาการด้านการพัฒนาการศึกษาที่ได้รับการยอมรับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง โดยแบบสอบถามสำหรับอาจารย์และนักศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และ แบบเติมคำ ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน มีลักษณะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา มีลักษณะ เป็นคำถามปลายเปิด สำหรับแบบสอบถามผู้ใช้บัณฑิตแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหน่วยงาน ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อคุณภาพบัณฑิต และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยประเด็น คำถามเกี่ยวกับนโยบายและทิศทางการพัฒนา การบริหารจัดการด้านวิชาการ การพัฒนา หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรและทรัพยากรการเรียนรู้ รวมถึง ความท้าทายและแนวทางการแก้ไขปัญหา

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นในการสร้างเครื่องมือ

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

ขั้นที่ 3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยและประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ประจำ นักศึกษาปัจจุบัน และผู้ใช้บัณฑิต พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ประจำ และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้า มีการบันทึกเสียงและจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับคืนมาก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ คือ

4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มาก

2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง น้อย และ

1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

ส่วนข้อมูลจากคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จัดระเบียบข้อมูลโดยการจำแนกและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาความเชื่อมโยงของข้อมูล และสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาบูรณาการเพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตร			
- ความสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย	4.25	0.58	มาก
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่	4.15	0.62	มาก
- ความทันสมัยของเนื้อหารายวิชา	3.85	0.62	มาก
- การตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน	3.75	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	0.63	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน			
- การใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย	3.45	0.65	ปานกลาง
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	3.25	0.72	ปานกลาง
- การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.19	0.68	ปานกลาง
- การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.75	0.55	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.66	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนด้านหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.63) โดยความสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.58) ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.65) โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.68)

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน โดยรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน

ด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้			
- ความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยี	4.17	0.72	มาก
- ความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ต	4.19	0.75	มาก
- ความเพียงพอของหนังสือและฐานข้อมูล	4.11	0.68	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.16	0.72	มาก
2. ด้านการวัดและประเมินผล			
- ความชัดเจนของเกณฑ์การประเมิน	4.21	0.52	มาก
- ความหลากหลายของวิธีการวัดผล	3.65	0.58	มาก
- การสะท้อนผลการเรียนรู้จริง	3.51	0.55	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.79	0.55	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.72) โดยความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.75) ส่วนด้านการวัดและประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.55) โดยความชัดเจนของเกณฑ์การประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.52)

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นการพัฒนา	ความถี่	ร้อยละ
1. ด้านหลักสูตร		
- การปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย	185	82.22
- การเพิ่มรายวิชาเลือกที่หลากหลาย	165	73.33
- การบูรณาการการเรียนรู้กับการปฏิบัติ	155	68.89
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน		
- การพัฒนาการสอนแบบผสมผสาน	195	86.67

- การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก	175	77.78
- การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	168	74.67

จากตารางที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาที่ได้รับการเสนอแนะมากที่สุดคือ การพัฒนาการสอนแบบผสมผสาน (ร้อยละ 86.67) รองลงมาคือการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย (ร้อยละ 82.22) และการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (ร้อยละ 77.78) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยมีการกำหนดปรัชญาและพันธกิจที่ชัดเจนในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมชาย สิริจินโท (2565) ที่พบว่า การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยส่งผลต้องให้ความสำคัญกับการผสมผสานระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กับศาสตร์สมัยใหม่

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (2023) ที่กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกยังมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ซึ่ง Williams (2023) เสนอว่า สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากขึ้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิจัย พบว่า ด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ พบว่า มีความพร้อมในระดับมาก โดยเฉพาะระบบอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์เทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thompson (2023) ที่พบว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ นอกจากนี้ ความเพียงพอของหนังสือและฐานข้อมูลที่อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับข้อเสนอของ Martinez (2023) ที่ว่าการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านการวัดและประเมินผล แม้จะพบว่ามีความชัดเจนของเกณฑ์การประเมินในระดับมาก แต่ความหลากหลายของวิธีการวัดผลและการสะท้อนผลการเรียนรู้อยังมีโอกาพัฒนา

สอดคล้องกับแนวคิดของ Brown (2023) ที่เสนอว่า การวัดและประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ควรมีความหลากหลายและสามารถสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ผลการวิจัย พบว่า ด้านหลักสูตร การพัฒนาควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (2564) ที่เสนอแนวทางการบูรณาการพุทธศาสตร์กับศาสตร์สมัยใหม่อย่างเป็นระบบ รวมถึงการพัฒนาเนื้อหารายวิชาให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Garcia (2022) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของสังคม

ด้านการจัดการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนาควรต่อยอดจากจุดแข็งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยพัฒนารูปแบบการสอนที่หลากหลายและเน้นการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2564) ที่เสนอการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และข้อเสนอของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2565) เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล

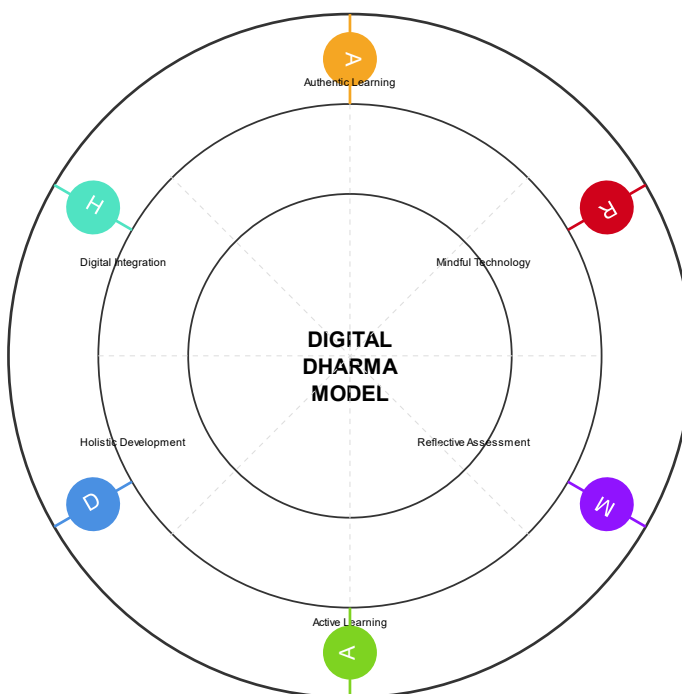
ด้านการวัดและประเมินผล การพัฒนาควรมุ่งเน้นการเพิ่มความหลากหลายของวิธีการวัดผลและปรับปรุงระบบการสะท้อนผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Johnson (2022) ที่เสนอว่าการประเมินผลในศตวรรษที่ 21 ต้องสามารถวัดทักษะที่จำเป็นและสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

จากผลดังกล่าวมา จะเห็นว่า มหาวิทยาลัยมีฐานที่แข็งแกร่งในด้านเทคโนโลยีและทรัพยากรการเรียนรู้ ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและการปรับปรุงระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษายุคใหม่

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง "แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง" ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

"DIGITAL DHARMA Model": รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแนวพุทธในยุคดิจิทัล

คำอธิบาย

D - Digital Integration (การบูรณาการดิจิทัล)

- การผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัลกับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา
- การใช้สื่อมัลติมีเดียในการนำเสนอหลักธรรม
- การสร้างคลังความรู้ดิจิทัลด้านพระพุทธศาสนา

H - Holistic Development (การพัฒนาแบบองค์รวม)

- การพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และทักษะดิจิทัล
- การบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ
- การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

A - Active Learning with Buddhist Principles (การเรียนรู้เชิงรุกตามหลักพุทธธรรม)

- การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- การใช้กระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการเรียนรู้

- การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาปัญญา

R - Reflective Assessment (การประเมินผลแบบสะท้อนคิด)

- การใช้การสะท้อนคิดตามหลักพุทธธรรมในการประเมินผล
- การประเมินตามสภาพจริงที่เน้นการพัฒนาปัญญา
- การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้

M - Mindful Technology Usage (การใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ)

- การสร้างความสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีและหลักธรรม
- การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ
- การส่งเสริมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี

A - Authentic Buddhist Learning (การเรียนรู้พุทธธรรมอย่างแท้จริง)

- การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับหลักธรรม
- การประยุกต์ใช้หลักธรรมในบริบทร่วมสมัย
- การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สะท้อนแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

รูปแบบ DIGITAL DHARMA นี้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสมดุล โดยมีลักษณะเด่น ดังนี้

1. เป็นรูปแบบที่เน้นการบูรณาการอย่างเป็นระบบระหว่างพุทธศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และทักษะดิจิทัล

3. ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมและการเรียนรู้ในศตวรรษที่

21

4. มีระบบการประเมินผลที่เน้นการสะท้อนคิดและการพัฒนาปัญญา

5. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติและมีจริยธรรม

รูปแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา โดยสามารถปรับให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของแต่ละสถาบัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง พบว่า ด้านหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยมากที่สุด รองลงมาคือการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ ด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า ด้านสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ โดยความเร็วของระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความพร้อมของอุปกรณ์เทคโนโลยี และความเพียงพอของหนังสือและฐานข้อมูล ส่วนด้านการวัดและประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความชัดเจนของเกณฑ์การประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือความหลากหลายของวิธีการวัดผล และการสะท้อนผลการเรียนรู้จริง

3. ผลการศึกษานวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พบว่า ควรมีการพัฒนาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่

3.1 ด้านหลักสูตร ควรเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ให้มากขึ้น พัฒนาเนื้อหารายวิชาให้ทันสมัย และตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน

3.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน พัฒนารูปแบบการสอนที่หลากหลาย และเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

3.3 ด้านการวัดและประเมินผล ควรพัฒนาวิธีการวัดผลให้มีความหลากหลายมากขึ้น และปรับปรุงระบบการสะท้อนผลการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารมหาวิทยาลัย

1. ควรกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจน โดยเฉพาะการนำรูปแบบ DIGITAL DHARMA Model ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน

2. ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

3. ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ด้านการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่และการใช้เทคโนโลยี

4. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอน

1. ควรพัฒนารูปแบบการสอนที่บูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. ควรเพิ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

3. ควรพัฒนาสื่อการสอนดิจิทัลที่น่าสนใจและเข้าถึงง่าย

4. ควรปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลให้หลากหลายและสะท้อนการเรียนรู้จริง

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

1. ควรพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ

2. ควรจัดเตรียมอุปกรณ์และทรัพยากรการเรียนรู้ให้พร้อมใช้งาน

3. ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลและคลังความรู้ดิจิทัล

4. ควรจัดระบบช่วยเหลือและสนับสนุนทางเทคนิคแก่อาจารย์และนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบ DIGITAL DHARMA Model

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3. ควรมีการวิจัยติดตามผล (Follow-up Study) เพื่อประเมินความยั่งยืนของการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2565). การพัฒนาการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์, 49(2), 1-15.
- พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ. (2564). การบูรณาการพุทธศาสตร์กับศาสตร์สมัยใหม่. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 17(1), 45-60.
- พระมหาสมชาย สิริจินโท. (2565). การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, 9(1), 78-92.
- วิจารณ์ พานิช. (2564). การเรียนรู้เชิงรุกในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์, 32(1), 1-15.
- Anderson, M. (2023). Educational effectiveness in modern universities. *Journal of Higher Education Management*, 45(2), 112-128.
- Brown, R. (2023). Balancing tradition and innovation in religious education. *International Journal of Religious Education*, 12(4), 78-92.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2021). *Designing and conducting mixed methods research* (4th ed.). SAGE Publications.
- Garcia, L. (2022). Innovation in religious higher education. *Religious Education Quarterly*, 33(1), 45-60.
- Johnson, K. (2022). 21st century learning skills: A comprehensive guide. *Educational Research Review*, 18(3), 201-215.
- Martinez, C. (2023). Professional development for modern educators. *Teaching and Teacher Education*, 89, 103-117.
- Thompson, S. (2023). Curriculum development in higher education. *Higher Education Studies*, 13(2), 67-82.
- Williams, P. (2023). Online learning adaptation in traditional institutions. *Distance Education*, 44(1), 15-30.